

EMPOWERMENTUL – SCHIMBARE A PRACTICII SOCIALE CURENTE

Originea etimologică și urmele acestui termen în istorie pot fi de mare interes. Este însă suficient să amintim că folosirea lui cu accepțiunea de a revendica anumite prerogative/ puteri/ drepturi este legată de mișcările de revendicare a dreptului la vot al femeilor din Marea Britanie și SUA, la începutul secolului XX.

Dezvoltarea cercetării asupra conceptului de empowerment aplicat în domeniul social este legată de J. Rappaport, care în anii 80, propune empowermentul, individual și colectiv ca și finalitate a practicii sociale.

Ce este de fapt empowermentul? Yann Le Bossé, profesor titular la Departamentul “Fundamente și Practici în Educație” al Universității Laval, Quebec, Canada, cel care conduce de peste 20 de ani cercetarea asupra empowermentului individual și colectiv, în cartea “**Sortir de l’impuissance**” propune înțelegerea ideii de empowerment ca o mișcare de dobândire a puterii care conduce la obținerea unui rezultat dorit. Aplicarea empowermentului în domeniul social presupune: *”un demers de dezvoltare a puterii de acțiune asupra obstacolelor în calea schimbărilor care sunt importante pentru sine, cei apropiați sau colectivitatea cu care un individ se identifică”*.

Nu vorbim de o putere de a acționa în general, ci de acea putere necesară pentru a învinge, depăși un obstacol concret. La capătul unor ani de studii în domeniu, Yann le Bosse și echipa sa propun termenul francez de **Development du Pouvoir d’Agir** pentru empowerment și îl descriu ca fiind *“capacitatea concretă a persoanelor de a exercita un control mai mare asupra a ceea ce este important pentru ele, cei apropiați sau colectivitatea cu care se identifică.”*

Simpla introducere a acestui concept în sfera socială generează o schimbare majoră de abordare a practicii sociale.

O astfel de abordare se distanțează de practica socială curentă cea mai frecventă; aceea în care se consideră ca o persoană care solicită intervenția socială are anumite lipsuri (de orice fel de natură: mentale, profesionale, de educație, de relaționare, etc) care nu îi permit să se înscrie în normalul cotidian iar intervenția unui profesionist presupune identificarea de soluții pentru acoperirea/înlocuirea acelor lipsuri astfel încât aceste persoane să se poată adapta cât mai bine posibil la realitatea în care trăiesc.

Alegerea unui demers care să ducă la **dezvoltarea puterii de acțiune a individului asupra acelor aspecte care sunt importante pentru sine sau pentru cei apropiați** este un element de schimbare fundamental în activitatea unui profesionist în domeniul socialului (indiferent că este vorba de un asistent social, un educator, un psiholog)

De ce ? Pentru că intervențiile sale nu vor mai avea rolul de a suplini anumite lipsuri ci de a învinge obstacolele, indiferent de ce natură sunt ele, indiferent dacă țin de individ sau de mediu/societate, astfel încât persoana în cauză să poată să își continue drumul către realizarea sa.

Este așadar o abordare pragmatică, în care profesionistul este menit să deschidă noi orizonturi, este creativ, este un partener în drumul celui care se confruntă cu dificultăți.

Un alt lucru important de menționat, care nu ține, așa cum am putea crede la prima vedere, doar de formă, este acela al termenilor pe care îi utilizăm în intervențiile sociale.

În România, poate mai mult ca în alte state în care astfel de noțiuni au deja ceva ani de dezbateri în spate, sunt folosiți o serie de termeni precum: asistați, rezidenți, beneficiari, persoane

cu handicap/dizabilitate. Acești termeni se înscriu în actuala caracteristică a intervenției sociale de care aminteam mai sus, aceea de reparare a unor lipsuri care îi împiedică pe aceștia să se integreze.

Punctul de plecare este corecta identificare a problemei.

Oricât de simplu ar părea, acest element este fundamental, multe din eșecuri apar ca urmare a unei incorecte identificări a problemei.

Așadar, care este obstacolul pe care vreau să îl depășesc? Ce anume vreau să schimb?

În cele mai multe cazuri, nici persoana vizată nu identifică problema și nu exprimă clar ce fel de schimbare își dorește: "Ei nu știu că știu" spune Yann le Bosse.

Pentru o mai bună abordare, el propune aducerea problemei "aici și acum", acest fiind timpul acțiunii precum și operaționalizarea ei, adică formularea ei în elemente concrete. **Pentru a putea fi rezolvată o problemă trebuie definită prin prisma a ceea ce este posibil de făcut aici și acum.**

O astfel de abordare, cu pași mici, poate să îi creeze persoanei vizate sentimentul puternic că începe să iasă din dificultate, fiind capabilă să acționeze aici și acum pentru atingerea acelui obiectiv pe care îl consideră important.

După identificarea problemei și deci a schimbării dorite, Yann le Bosse propune ¹ **patru axe fundamentale pe care o practică socială trebuie să le întrunească pentru a susține dezvoltarea empowermentului individual:**

1. Adoptarea unui cadru de observare "actori văzuți în context"

Aceasta presupune luarea în considerare a tuturor aspectelor personale, contextuale, de mediu, a persoanelor implicate.

Mai simplu, răspunsul la întrebări precum: Cine dorește schimbarea? De ce se dorește schimbarea? Cine și ce dorește să obțină? Cine și ce dorește să evite?

Răspunzând unor astfel de întrebări se pot determina elemente esențiale în acțiunea viitoare, se individualizează intervenția, iar accentual nu va mai fi pus pe ce anume nu poate face persoana ci pe atuurile individuale care îi pot permite depășirea obstacolelor.

2. Participarea persoanelor implicate în identificarea problemei și soluțiilor – aflarea și luarea în considerare a opiniilor acestora cu privire la probleme și potențialele soluții.

Mai simplu spus: ce parere au persoanele implicate? Care este problema în opinia lor? Cum se integrează opinia lor în definirea soluțiilor?

Soluția propusă nu aparține profesionistului, în exclusivitate, ci este rezultatul unei negocieri și astfel, are capacitatea de a fi răspunsul optim, având în vedere resursele disponibile.

3. Luarea în considerare a contextului în care se dorește a se realiza schimbarea – sau, mai simplu spus, identificarea acțiunilor care sunt posibile în acest context, aici și acum.

4. Generarea unui demers de conștientizare – persoane implicate să conștientizeze complexitatea elementelor care stau la baza dificultăților cu care se întâlnesc, elemente care nu țin doar de individ ci și de mediu – răspunsul la întrebarea: Ce se poate învăța din asta?

Aceste axe pe care Yann le Bosse le propune la nivelul intervenției sociale constituie, în fapt, un ghid pentru dezvoltarea unor intervenții orientate către dezvoltarea empowermentului individual.

Instrumentul propus de Yann le Bosse, descris pe scurt în cadrul acestei prezentări, aduce elemente de noutate în practica socială curentă, lăsând în urma ideea de creștere a capacității de adaptare a persoanelor la o anumită realitate și punând accent pe identificarea, conștientizarea și depășirea obstacolelor care stau în calea atingerii acelor obiective considerate importante.

¹ "Soutenir sans prescrire", Yann le Bosse, Editions Ardis 2016